№ 163 Հոկտեմբերի 28 Ուրբաթ 1883 Հոկտեմբերի 28 Ուրբաթ № 163

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կօպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրում ենք մեր բաժանորդներին վերջապէս ուղարկել մեզ իրանց վրա մնացած պարտքերը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Նուխուց: Նամակ Շամախուց: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: «Русскій Курьеръ» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակցութիւն: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆրինկօ Բալաբան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

—

Հոկտեմբերի 8-ին

Նուխու գաւառում ժողովրդոց պարապմունքը ընդհանրապէս 10 տարի առաջ էր շերամապահութիւնը: Այն ժամանակ եւրոպացիք խմբերով Նուխի էին մտնում և երկրի արտաբերութիւնը արդասաւոր բերքից մեծ քանակութիւնով դուրս էին տանում. այն երջանիկ ժամանակներում թէ գնողը և թէ վաճառողը փոխադարձաբար ուրախ էին: Օրինակ՝ եւրոպացին ուրախ էր լինում իր գնած թանկագին շերամով, որից Եւրոպան յաջող արտաբերութիւն չունէր, իսկ նուխեցին ուրախ էր լինում, երբ իր աղքատ գրպանը ոսկիներով էր լցվում: Եւրոպացիներին ծանօթ Նուխին այսօր շատ հազիւ է ընդունում իր գրպանը հարստացնող թանկագին հիւրերին, այդ պատճառով էլ շերամապահութիւնը երեսից ընկաւ և հետևաբար ժողովուրդը աղքատացաւ:

1883 թւի արշալոյսը, ըստ երևոյթին, ուրախ ժպիտներով բացվեց նուխեցու համար. շերամին այնքան առատութիւն պարգևեց, որ կարծես կամենում էր Նուխու երջանիկ օրերի դռները բանալ եւրոպացու առաջ: Բայց եւրոպացի չը կար. տեղացի վաճառականներից շատերը մեծ քանակութիւնով ագահաբար գնեցին թանկագին շերամը, բայց մեծ վնասների տակ ընկան: Կան վաճառականներ, որոնք գործունէութիւնից գրեթէ այսօր դադարած են: Ի՞նչ անէ վաճառականը, երբ մուրհակով վերառած պարտքի ծանր տոկոսի կէսն էլ չէ աշխատում... Ընդհանուր յուսահատութիւն է տիրում:

Մխիթարական բանը միայն այն է, որ Նուխիի ժողովուրդը, եթէ նիւթական զրկանքով նեղվում է, բարոյական հարստութիւնով էլ մխիթարվում է: Նուխին իր հարուստ և վաճառաշահ ժամանակում ունէր հոգևոր ուսումնարան լոկ անունով. այսօր երկու սեռի մանուկների համար ունի ուսումնարաններ նպատակին ծառայելու բոլոր յարմարութիւններով, որոնք պահում են իրանց մէջ 300-ից աւելի աշակերտներ: Նուխիի բազմամեայ ծերունի հոգևոր ուսումնարանը, առաջին անգամն է, որ կանգնում է իր անուան բարձրութեան վայել աստիճանի վրա: Ուսումնարանների ծախքը մեծացել է, բայց աշակերտաց թիւն էլ աւելացել. սաղմոս ու Նարեկ անգիր իմացող հայր սուրբերի հետքը Նուխուց հեռացել է. տիրացու խալիֆաների անունը ուսումնարանի յիշատակարանից ջնջվել է, որոնց տեղ կանգնել են անհամեմատ բարձր արժանաւորութիւն ունեցողներ, բարեխիղճներ, սրտացաւներ ու հոգատարներ: Ուղիղ որ լաւ ժամանակում ենք ապրում. վարդապետ, վարժապետ և ժողովուրդ համերաշխ ենք տեսնում: Չար լեզուները ի զուր են ասում թէ ուսումնարանների դռները շուտով կը փակվեն մանուկների առաջ. գեր. Սաթունեանցի վրա, ուրեմն, ի զուր է մեծ յոյս դրված. նա, որ ամէն միջոց գործ է դնում իր ժողովրդի երեսից խլել տգիտութեան վարագոյրը, փրկել իր հօտը, միթէ այս պարագաներում անտարբեր կը մնայ. նա կը թողնի արդեօք, որ իր սիրած ժողովրդի մանուկները հեռանան ո ւ ս ո ւ մ ն ա ր ա ն ն ե ր ի ց, որոնց գոյութեան հետ հայր սուրբը ինքն էլ կապված է: Ոչ, այդ ոչ ոք չէ հաւատում: Ժողովուրդը անհերկիւղ է և ուսուցչական խմբի աշխատասէր բնաւորութեան վրա, թէ նա էլ աւելի կաշխատի վարդապետի և ժողովրդի նրանց վրա դրած յոյսերը արդարացնել և նրանով ուսումնարանի համար աւելի արդիւնքների դռներ բանալ: Մի համեստ խնդիրքով էլ համարձակվում եմ հրապարակաւ գեր. Սաթունեանցի ուշադրութիւնը հրաւիրել քաղաքիս քահանաների վրա:

***

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

Հոկտեմբերի 21-ին

«Ուսումն է մեր յոյսը, նա պիտի լինի մեր վէրքերը դարմանող հմուտ բժիշկը», ասեց մէկ երևելի գիտնական: Վերջին ժամանակներս ընթերցանութիւնը մեծ զարկ տուեց մեր երիտասարդ խմբին, նա այժմ հասկանում է ամէն բան, կարողանում է որոշել սևը սպիտակից և բարին—չարից: Լրագիրը նրա առօրեայ նիստուկացի ընկերն է: Նա առանց լրագիր կարդալու չէ կարող անցկացնել գոնէ մի շաբաթ: Երիտասարդութեան մէջ կայ հարուստ և աղքատ դասակարգ. աղքատը, որի կարողութիւնից վեր է լրագրին գրվելու, աշխատում է կարողութեան չափ չը թողնել լրագրի թարմ համարները առանց ընթերցանելու. նա բոլորովին չէ յուսահատվում, որ իր կարողութիւնից վեր է լրագիր ստանալը, այլ աշխատում է, որ և իցէ կերպով, ձեռք բերել նրա թերթերից և օգտվել պարապ ժամերում: Երիտասարդը անչափ ուրախանում է երբ տեսնում է իր լրագրի թերթերը, նրա աչքերը մէկ ուրիշ տպաւորութիւն են ստանում, ու արագ-արագ թերթերը բացելով, նրա բովանդակութիւնն է աչքի անցկացնում: Կարդում է նա ուրախ-ուրախ, ու երանի տալիս խմբագրին ու գրողներին, որոնք գիշեր ցերեկ անքուն նստած չոր աթոռի վրա աշխատում են ժողովուրդը զարթեցնել տգիտութեան քնից: Այո, քանի-քանի մարդիկ՝ արհեստաւորներ, ծառայողներ, վաճառականներ և շատ ուրիշներ անվրդով նստած իրանց տանը՝ աշխարհի ամէն ծայրերից համբաւներ են կարդում, ու երկար կեանք ցանկանում նրանց, որոնք աշխատում են այդ համբաւները որքան կարելի է արագ հաղորդել հասարակութեանը:

Քաղաքիս երկսեռ դպրոցը ունի այժմ մատենադարան, որը 1000-ից աւելի գրեանք ունի: Նա ստանում է հայոց հրատարակվող պարբերական բոլոր թերթերը:

Անցեալի վրա ոչինչ չեմ կարող ասել, միայն ներկայումս, շնորհիւ մի քանի պարոնների, դիտաւորութիւն կայ շաբաթվայ մէջ երկու օր անդամական ժողովներ նշանակել, ուր գլխաւորապէս պիտի կարդացվեն լրագրներից զանազան յօդուածներ և քննութեան ենթարկվին զանազան գրութիւններ և զանազան գրքեր: Այս միտքը, որ սկսել են իրագործել մատենադարանի յարգելի քարոզողները՝ կարող է երիտասարդ անդամների մտաւոր զարգացմանը ու դաստիարակութեանը մեծ զարկ տալ: 'Ի սրտէ ցանկանում ենք յարգելի պարոններին յաջողութիւն այդ գործում:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Երևանեան նահանգի արևելեան կողմում, 20 վերստ հեռաւորութեան վրա, գտնվում է Ջառ գիւղը, որ պատկանում է Զ. և Ա. Մազաչեանցներին: Այդ գիւղը ունի 120 տուն բնակիչներ, որոնցից 50 տուն հայ-լուսաւորչականներ են և 70 տուն թուրքեր: Այդ 50 տուն հայ բնակիչները Պարսկաստանի հայ գաղթականներիցն են և շատ աշխատասէր ու խելօք ժողովուրդ են. չը նայելով դրանց սակաւաթիւ լինելուն, մեծ օգուտ են տալիս իրանց գիւղատէրերին: Բայց վերոյիշեալ գիւղի բնակիչները շատ անբաւական են գիւղատէրերից և մանաւանդ այդ վերջինների ծառաներից, որոնք անգութ կերպով են վարվում գիւղացիների հետ: Այդ գիւղը վարչութեան կողմից նոյնպէս վատ դրութեան մէջէ գտնվում, որովհետև գիւղի սուդիան և տանուտէրը փոքր ռոճիկներ ստանալով և շատ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖՐԻՆԿՕ ԲԱԼԱԲԱՆ

—

Օդը կրակ է դարձել, այրում է, ինչպէս շիկացրած երկաթ. նա համարեա թէ պնդացել է և փշրվում է առանձին բեկորներով, որոնք թափանցում են թոքերի մէջ և սրի նման կտրատում են:

Ձիաները վազել չեն կարողանում. նրանք ընթանում են դանդաղ կերպով, աշխատելով ճանապարհ բաց անել ձիւնի միջով, օդի և հողմի միջով: Ձիւնը դարձել էր մի տարր, որը պատրաստ էր կլանել մեզ: Այդ ամենասարսափելի գործողութեան մէջ, բնութիւնը պաղում, սառչում է: Մենք ինքներս ուրիշ ոչինչ չենք, եթէ ոչ, առանձին մասնիկներ ընդհանուր սառնամանիքի և քարացման. դադարում ես ապրել, առանց մեռնելու, առանց լուծվելու: Այդ րոպէներում հասկանալի է լինում, թէ ինչպէս ձիւնը կարող է իր տակին թաղել ամբողջ աշխարհը: Նրա սառցային կեղևի տակ ահագին փղերը, հսկայական մամոնտները պահվում էին ամբողջ դարերով, երևի մեր գիտնականների ճաշվայ խնճոյքի համար: Մտաբերում ես ցըրհեղեղեան խնջոյքները և ծիծաղելի է դառնում: Առհասարակ ձեզ տիրում է մի տեսակ ծիծաղկոտութիւն: Չէ՞ որ խտղանքը գրգռում է ծիծաղ, իսկ ցուրտը սարսափելի կերպով խտղտցնում է, անընդհատ և անգութ կերպով խտղտցնում է: Ասում են, խըտղանքից կեղակարծ-մեռնողները փռշտում են, կենդանանում են:—Բոլորը սառչում է: Մտքերը փոխարկվում են սառցային լուլաների, սառցային կեղևով ծածկվում է հոգին, արիւնը ընկնում է, ինչպէս սնդիկ: Դադարում ես քեզ հաշիւ տալ քո մտքերի մասին, դադարում ես զգալ մարդկայնաբար. բարոյականութիւնը և քրիստոնէական առաքինութիւնը դառնում է նոյնպիսի մառախուղ, որը, սառչելով, կպչում է մազերին: Որքան բարկանում ենք մենք, երբ մեխը զարկում ենք պատի մէջ և նա չէ հնազանդվում մեզ, մենք պատրաստ ենք մուրճի մի հարուածով խորտակել նրա գլխարկը. մենք շպրտում ենք անկիւնի մէջ նեղ կօշիկը, կարդալով նրա վրա և ամենաերանգոտ հայհոյանքներ: Իսկ այստեղ մենք մաքառում ենք կեանքի համար և այդ կռիւը կատարում ենք համբերութեամբ, լռութեամբ, հնազանդութեամբ և համարեա սառնասրտութեամբ: Այն կեանքը, որ այնքան թանգ էր մեզ համար, պաղել է մեր մէջ. մենք դարձել ենք քար, սառույց, և մէկ աւելորդ սառած պղպջակ տարերքի կոյտի մէջ: Ականջ ես դնում քո սեփական բաղկերակի զարկին, որպէս թէ ուրիշին լինէր: Սպիտակ վարագոյրը բաժանում է մեզ ձիաներից. այդ բուքի մէջ սահնակը նոյն բանն է, ինչ որ է նաւակը առանց ղեկի և առագաստի,—չը գիտես, ուր է տանում նա քեզ:

Գիշերային պահուն թաղիքները կամաց—կամաց կծկվում են: Ձիաները նորից սկսում են փռնչալ. ահա խորասուզվեցան նրանք—և նրանց մէջքը ծածկվեցաւ ձիւնի խաւով: Ձիւնի մեծ պատառները դեռ շարունակում են ցած ընկնել, թէև արդէն մի կանգնաչափ ծածկել են գետինը. բայց այժմ հնար կայ աչքերը բաց անելու և զգում ես, թէ որպէս շարժվում ես դէպի առաջ: Փոթորիկը, երևի, մեղմանում է, միայն երբեմն կրկին ձայն է արձակում և ճչալով պտըտվում է ձիւնի մէջ: Գորշագոյն մառախուղը, գորշագոյն մոխիրի նըման, սփռվում է երկրի վրա: Ո՞րտեղ ենք մենք:

Ամէն ինչ ձիւնով ծածկված է, չէ երևում ոչ ճանապարհ, ոչ խոտի դէզ, ոչ փայտեայ խաչ, չես իմանում որտեղ ես ընկած. ձիաները, մինչև կուրծքը թաղված ձիւնի մէջ, դանդաղ առաջ են գնում, իսկ հեռուից դեռ հասնում են մեզ անհետացած փոթորիկի հատուկոտոր ձայները: Մենք կանգ ենք առնում, հրէան մտրակով աւելում է ձիւնը իր ձիաների վրայից: Մեր մօտով թռչում են երկու ագռաւներ, հազիւ շարժելով իրանց սև թևերը: Նրանք կորչում են ձիւնի մէջ: Ձիաները գնում են աւելի արագութեամբ. ձիւնային տարափը նուազում է, օդի մէջ տիրում է աւելի խոնաւութիւն, բայց մեզանից հեռու դեռ ես ծածկված է ձիւնով: Մենք Լէյբի հետ խորհուրդ ենք անում:

Ժամանում է երեկոյեան մթին, ամպամած շամանդաղը, որը աւելի և աւելի շրջապատում է մեզ,—ահա և գիշերը: Հրէան մտրակում է ձիաներին, նրանք արագացնում են տալիս և շտապեցնում են իրանց քայլերը: Հորիզոնի վրա նըշմարվում է կարմիր զօլ, մենք շուռ ենք տալիս դէպի այն կողմը: Կարծես թէ, կարմիր լուսինը ընկաւ գետնի վրա և հանգչում է ձիւնի մէջ. նրա լոյսի մէջ երևան են գալիս մթին ստուերներ:

—Դրանք չինական պահապաններ են թղտենիների փոքրիկ անտառի մօտ,—ասում է Լէյբը,—իսկ անտառի միւս կողմն է և Ցուլաւա:

Անտառը երևում էր ինձ մթին պարսպի նման. տեղ-տեղ լուսաւորված էր նա ահագին խարոյկով, որի կրակը պահպանում է պահապանին նրա ստորոտում:

Խարոյկը հեռուից երևում է որպէս մի հրեղէն կիսաբոլորակ, հողմը, տատանելով թղտեններ, քշում էր բոցը դէպի անտառի կողմը. ծուխը դանդաղ կերպով մուտք էր գործում նրա մէջ, կախվում էր ծառերի վրա և անհետանում էր: Ջերմ և պայծառ գոլորշին սփռված էր խարոյկի շուրջը. մարդիկ ուրուականների նման պտըտվում էին նրա մէջ: Հրէան ձայն տուեց նրանց: Մէկը մօտեցաւ մեր սահնակին:

—Դա Ֆրինկօ Բալաբանն է,—ասաց ինձ Լէյբը:—Դուք չէ՞ք ճանաչում նրան, նա պաշտօնաթող զինուոր է:

Բալաբանը դաշտային պահապան էր Ցուլաւեան համայնքի մէջ, որտեղ վայելում էր առանձին յարգանք և ընդհանուր հաւատարմութիւն: Ինձ շատ անգամ էր պատահել լսել նրա անունը, բայց մինչև այդ ժամանակ չէր յաջողվել աւելի մօտ ծանօթ լինել նրա հետ, այդ պատճառով ես մի առանձին հետաքրքրութեամբ նայում էի նրա վրա: Նրա բարձր և վայելչակազմ հասակը, ազատ գըլուխը, հաւասարաչափ շարժմունքները իսկոյն իմ վրա ախորժելի տպաւորութիւն գործեցին: Ես հասկացայ, որ տեսնում եմ իմ առջև մի մարդ, որ ունի կամքի նշանաւոր ամրութիւն: Նա քաղաքավարի կերպով գլուխ տուեց ինձ, բայց առանց իրան որ և իցէ կերպով ստորացնելու:

—Երևում է, ոչ սակաւ նեղութիւն էք կրել բուքից,—հարցրեց ինձանից, նայելով ձիաների վրա:—Լաւ կատարեց կառապանը իր պարտաւորութիւնը:

Նա խօսում էր, ինչպէս մի ասպետ, որի մօտ մտնում ես ուղեկցութեան ժամանակ, խօսում

չքաւոր գրութեան մէջ գտնվելով, սովորված են իրանց կոչմանը անյարմար գործերով զբաղվել: Զառ գիւղը ուսումնարան չունի, միայն մէկ հին եկեղեցի ունի, որի մէջ միայն ամիսը երեք կամ չորս անգամ է լինում ժամասացութիւն, չը նայելով որ քահանան շատ խելօք և գովելի բարք ու վարքի տէր մարդ է»:

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են հոկտեմբերի 21-ից հետևեալը: «Մի շաբաթ առաջ քաղաքումս սաստիկ փոթորիկ պատահեցաւ: Ինչպէս պատմում են այդ փոթորիկից գիւղերում սպանվել են շատ անասուններ և երկու մարդ: Մի քանի օրից յետոյ փոթորիկը կրկնվել է երեկոյեան ժամի 6-ին: Իսկ գիշերը ձիւն էր եկել, ծածկելով քաղաքի շրջակաները սպիտակ սաւանով»:

—

ՍՈՒՐԱՄԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղի հայոց դպրոցը անապահով է, երեխաները գալիս են ուսումնարան ոտաբոբիկ, շատ անգամ գիրք էլ չունեն ուսում առնելու համար, իսկ Սուրամի ունեորները չեն էլ մտածում դպրոցին օգնելու, այլ շռայլում են իրանց փողերը քէֆերի, կամ հարսանիքների վրա: Այժմ Սուրամի դպրոցում 45 աշակերտ կայ և 42 աշակերտուհի:

—

Մեզ գրում են Շուշի քաղաքից որ պ. Աւետիս Ղարաբէկեանց, իր հանգուցեալ ամուսնու յիշատակին նուիրել է 200 րուբլ ժողովրդի կրթութեան գործին: Այդ գումարից 100 րուբլ Շուշու հայոց օրիորդաց դպրոցին, իսկ մնացած 100 րուբլ, հայոց Բարեգործական ընկերութեան Շուշու բաժանմունքին:

—

***

«Кавказъ» լրագրի № 239 մէջ տպագրվեցաւ մի հետաքրքիր յօդուած Թիֆլիսում կենտրոնական վաճառանոց հաստատելու անհրաժեշտութեան մասին: Մենք կաշխատենք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այդ յօդուածի բովանդակութեան հետ: Յօդուածագիրը կարծում է որ այդ տեսակ կենտրոնական վաճառանոցի համար ամենայարմար տեղը Թիֆլիսում Դվորցովայա փողոցի վրա գտնվող Արծրունի եղբայրների քարվանսարայի ներքին յարկն է, որտեղ կայ ընդարձակ գաւիթ, բազմաթիւ խանութներ, մշտական ջուր և անմաքրութիւնների արտահոսման համար խողովակներ:

—

Անցեալ կիրակի, ինչպէս իմացանք, վատ եղանակի պատճառով, չը կայացաւ Թիֆլիսի Վանքի մայր-եկեղեցու մ ա ն կ ա կ ա ն պ ա ր տ ի զ ի հանդիսաւոր բացումը: Մենք լսեցինք որ այդ բացումը լինելու է առաջիկայ կիրակի օր, հոկտեմբերի 30-ին: Մանկական պարտէզը գտնվում է օրիորդ Մարիամ Մամիկոնեանի կառավարչութեան ներքոյ: Օրիորդը արդէն յայտնի է մեր մանկավարժական նեղ շրջանում որպէս եռանդոտ, հասկացող և աշխատասէր վարժուհի: Մեզ պատմեցին որ նա հիմնել է այժմ յիշեալ մանկական պարտէզը իր սեփական նիւթական միջոցներով, զետեղելով դպրոցը վանքի մայր-եկեղեցուն կից գտնվող իր սեփական տանը: Դեռ ևս հասարակութիւնից կամ եկեղեցուց հիմնադիր օրիորդը ոչինչ նիւթական օժանդակութիւն չէ ստացել: Եթէ ստուգվի այն լուրը որ յիշեալ մանկական դպրոցի բացումը լինելու է առաջիկայ կիրակի օրը, մենք դրա մասին դարձեալ կը հաղորդենք մեր լրագրի վաղվայ համարում: Մանկական պարտէզը գտնվում է Վանքի մայր-եկեղեցուն կից № 5, Մամիկոնեանների տանը:

—

Մենք արդէն հաղորդեցինք մեր ընթերցողներին, որ շաբաթ օր, հոկտեմբերի 29-ին, լինելու է Արծրունու թատրոնում մի կօնցերտ յօգուտ Թիֆլիսի երկրորդ կլասիկական գիմնազիայի աղքատ աշակերտների: Այժմ յայտարարութիւններից իմանում ենք, որ կօնցերտին մասնակցելու են՝ տիկին Կուլստրէմ, օրիորդ Կնինա, պ. պ. Գօրսկի, Կնինա, Կորդանով, Օպօչինին և Բատտիլ: Տեղերի գները հետևեալ են: Լօժաներ 10 րուբլ, բազկաթոռներ առաջին կարգի 5 րուբլ, երկրորդ կարգի 4 րուբլ, երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ կարգերի 3 րուբլ, աթոռներ առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգերի 2 րուբլ, մնացածները 1 րուբլ: Իսկ գալլէրէա 30 կօպէկ: Տոմսակները կանխապէս կարելի է ստանալ պ. Լանկօի երաժշտական մագազինում, բայց կօնցերտի երեկոյին Արծրունու թատրոնի կասսայում:

—

Մեզ գրում են ՇԱՄԱԽՈՒՑ որ այդտեղ յաճախ պատահում են աւազակութիւններ: Աւազակները թուրքեր են լինում: Օրերումս մի տուն և մի հացթուխի խանութ են կտրել: Առաջինի տէրը շատ աղքատ է. անցեալ տարի էլ նրան կողոպտեցին աւազակները:

—

Լսում ենք, որ քաղաքի մէջ բացվելու է մի նոր ծխական ուսումնարան ևս, շնորհիւ Քամոյենց եկեղեցու երեսփոխան պ. Գ. Աքիմեանցի, որը ցանկանում է եկեղեցու եկամուտներից մի մասը յօգուտ չքաւոր տղայոց կրթութեան գործ դնել: Մեր ստացած տեղեկութիւններին նայելով, այդ ուսումնարանում դասատուութիւն անելու են Ներսիսեան դպրանոցի երկու վերակացուները՝ պ. պ. Դեմուրեան և Տէր-Պետրոսեան. իսկ ուսումնարանը տեղաւորվելու է Ջրկինանց եկեղեցու գաւթում նորաշէն սենեակների մէջ: Այս վերջին հանգամանքը մեզ շատ է զարմացնում, ի նկատի առնելով մեր միւս թաղերի կարօտը, ուր հայերը խմբված են: Եթէ պ. Աքիմեանցի ցանկութիւնը բարիք անել է չքաւոր տղայոց, ինչ հարկ կայ թողնել Հաւլաբարը և ուսումնարանը տեղաւորել մի թաղի եկեղեցու գաւթում, ուր արդէն մի ուսումնարան կայ հանդերձ մանկական պարտէզի: Նա մոռանում, որ այդ թաղի հայերի թիւն էլ մեծ չէ. այն ինչ Հաւլաբարում կարօտութիւնը շատ մեծ է: Միւս կողմից էլ մանկական պարտէզի սաները պէտք է զրկվեն գաւթի մէջ ազատ խաղալուց և թերևս բոլորովին այլ սովորութիւններով տղայոց դրացիութիւնից վնաս էլ ունենան: Արդեօք թեմական վերատեսչի կարգադրութեամբ է այս, թէ նրան բոլորովին անյայտ է ուսումնարան բանալու հանգամանքը: Մեր առած տեղեկութեան համաձայն, պ. Աքիմեանցի բացանելիք ուսումնարանը ժամանակաւոր է լինելու, մի երկու տարով, մինչև Քամոյենց եկեղեցու գաւթում շինութեան պատրաստելը: Այն ժամանակ շատ հեշտ կը լինէր թէ հաւլաբարցւոց օգնել և թէ աւելի արժան գնով այնտեղ ուսումնարանի համար աւելի յարմարութիւններով բնակարան վարձել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«РУССКІЙ КУРЬЕРЪ» ԼՐԱԳՐԻ Կ. ՊՕԼՍԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—

Սուլթանի և լօրդ Դիւֆէրինի տեսակցութեան մասին անգլիական լրագիրների հաղորդած տեղեկութիւնները հակասում են այդ առարկայի առիթով իմ ձեզ գրած տեղեկութիւններին: Բայց ես այնու ամենայնիւ պնդում եմ իմ հաղորդած տեղեկութիւնների ճշգութեան վրա, որովհետև ես այդ տեղեկութիւնները ստացել եմ թիւրքաց հաւաստի աղբիւրներից: Անգլիական լրագիրների Կ. Պօլսի թղթակիցները երբեմն ստիպված են լինում յարմարվել իրանց դեսպանութեան հայացքներին. նրանք այժմ ևս նոյնպէս վարվեցին:

Թիւրքաց մինիստրները գանգատվեցան լօրդ Դիւֆէրինին, թէ նորին գերազանցութիւնը հարկաւոր չէ համարում յարմարվել դիպլօմատիական սովորութիւններին և աւանդութիւններին թիւրքէայի վերաբերութեամբ: Այն մեծ աղմուկը, որ բարձրացրեց լօրդ Դիւֆէրինի վարմունքը սուլթանի հետ և նորին մեծութեան հետ նրա խօսակցութիւնը դեսպանի Կ. Պօլսով անցնելու ժամանակ, ընդունելութիւնը, որ նորին գերազանցութիւնը ցոյց տուեց հայկական պատգամաւորութեանը Լօնդօնում, և այդ առիթով ասված խօսքերը՝ գանգատների համար շատ առիթներ տուին Բ. Դրանը: Թիւրքաց մինիստրները լօրդ Դիւֆէրինին յայտնեցին, որ Մեծ-Բրիտանիայի ներկայացուցչի այդպիսի վարմունքը սաստիկ վնասում է սուլթանի թէ մահմետական և թէ քրիստոնեայ հպատակների վրա ունեցած վարկին. առաջինները, վիրաւորված, հաւատում էին, որ իրանց կառավարութիւնը ընդունակ կը լինի պաշտպանել ազգի պատիւը, երկրորդները (այսինքն քրիստոնեաները) խրախուսված, աւելի և աւելի յայտնում են իրանց դժգոհութիւնը: Թիւրքաց այդ մինիստրների խօսքերով, վերանորոգութիւնների մասին այդ պայմաններում օտար պետութիւնների ճնշման հետևանք կը համարվէր և Բ. Դուռը չէ կարող համաձայնվել այդպիսի դրութիւն ընդունել: Այդպիսով օսմանեան մինիստրները ենթադրում էին, որ վերանորոգութիւնների իրագործման համար բոլոր դժուարութիւնները առաջանում են անգլիական դեսպանի անկանօն վարմունքներից: Օսմանեան մինիստրներին ամեն տեսակ պատրուակից զրկելու համար, լօրդ Դիւֆէրին ընդունեց նրանց նկատողութիւնները: Հայկական հարցի մէջ չը գիջանելով, նա համաձայնվեց ձևերի հետ: Այն ժամանակ միայն տարածվեցաւ, որպէս ազդու տեղեկութիւն, որ անգլիական դեսպանը շատ բարեկամ է սուլթանի և նրա մինիստրների հետ: Որպէս հաստատ իրողութիւն պատմում էին որ իբր թէ վերանորոգութիւնների հարցը չէ յարուցված և անգլիական թղթակիցներին խնդրեցին դեսպանութեան միջոցով չը խօսել իրանց հեռագիրներում վերանորոգութիւնների մասին: Մինչև անգամ ասում են, որ անգլիական դեսպանութեան մի քարտուղար ուղարկվեցաւ Հայոց պատրիարքի մօտ խնդրելու նրան յարմարվել անգլիական դեսպանի գործողութիւնների հետ: Լօրդ Դիւֆէրին իր համակրանքը ցոյց տալու համար հրաւէրք ուղարկեց, որ ընդունեց ճաշի հրաւէրքը պալատում, որից առաջ հրաժարվում էր: Նախընթաց երեքշաբթի օրը նորին գերազանցութիւնը ճաշեց

էր նոյնքան քաղցրութեամբ, որքան և յարգանքով: Իր ձեռքի շնորհալի շարժումով հրաւիրեց ինձ մօտենալ խարոյկին:

—Ձեր ձիաները յոգնել են, քրտնել են,—ասաց նա,—իսկ գիշերը մթին է, ձեզ պէտք է հանգստանալ:

—Մենք այսպէս էլ մտադիր ենք անել,—պատասխանեցի ես, զգալով սաստիկ ցանկութիւն ծանօթանալու այն մարդկանց հետ, որոնք նստած էին խարոյկի մօտ, և յատկապէս իրան, Բալաբանի, հետ: Երբ ինձ տանում էր նա ձիւնային կոյտերի մօտով, նրա առջև վազեց մի պատանի:

Բալաբանը վարվում էր նրա հետ փաղաքշանօք, քնքշութեամբ փայփայում էր նրա գլուխը, և այդ րոպէում նա ինձ երևաց մի բոլորովին ուրիշ մարդ: Ես հասկացայ, որ միանգամից դժուար էր նրան ճանաչել:

Խարոյկի մօտ նստողները, տեսնելով ինձ, վեր կացան:

—Ի՞նչ էք անում այստեղ, հարցրի նրանց:

Բոլորն էլ նայեցին Բալաբանի վրա:

—Այսօր նշանակված է ժողով Տուլաւայի պարսպի մօտ,—պատասխանեց նա բոլորի փոխարէն,—այնտեղ կը հաւաքվեն հարևան կալուածատէրները և ուրիշ լեհացիներ. անտարակոյս, առանց լրտեսների ևս չի լինի: Մէկ ուրիշն էլ կը յայտնվի առանց անցագրի: Շատ կարելի է, մի որ և իցէ բան լոյս կընկնի: Ահա ձեզ բոլոր պատմութիւնը:

—Մենք այստեղ հսկում ենք,—աւելացրեց պատանին:

—Այս բուքի մէջ:

—Կատարում ենք մեր պարտաւորութիւնը,—պատասխանեց զինուորը,—եթէ ձիւնի եռեւում մէկին աչքից փախցնելու ևս լինենք, այսու ամենայնիւ գիտենք, որ մեր տեղում կանգնած ենք եղել:

Երևում էր, նա ամենևին չէր հասկանում, որ տարերքի կռիւը և վտանգը կարող էին արգելել նրան կատարելու այն, ինչ որ համարում էր նա իր պարտաւորութիւն: Այդ շատ զարմանալի էր:

Նա բռնեց ձիաների բաշից և նրանց բերեց կրակի մօտ, յետոյ սահնակից դուրս քաշեց տաք վերմակը, տարածեց աւազի վրա, հրաւիրելով մեզ նստել նրա վրա:

—Գետինը չոր է,—հաւատացնում էր նա ինձ,—սկսեալ առաւօտից մենք վառ ենք պահում այդ կրակը, որի վրա կարելի է խորովել մինչև անգամ մի ամբողջ եզ:

Իրաւ որ, խարոյկի չուրջը, մի քանի քայլ հեռաւորութեամբ, գետինը ծածկված էր տաք աւազով: Բոցը բարձրանում էր ուղիղ դէպի վեր և հազիւ դուրս էր հոսում այն շրջանակից, որի մօտ հանգստանալու համար նստած էինք մենք: Ձիւնային պատառները իջնում էին նրա վրա, ինչպէս արծաթեայ թիթեռներ քարշ ընկած թևքերով:

—Պարոնները Ցաւալէյից, շատ հաւանական է, որ կը գնան Տուլաւա,—նկատեց պատանին:

—Անտարակոյս,—ասեցի ես,—գեղեցիկ կնիկները միշտ հաճութեամբ են մասնակցում դաւադրութիւնների մէջ:

—Տիկինն էլ կը գնայ,—հարցրեց հրէան, մատներով զարկելով զինուորի ուսին:

—Ես ինչ գիտեմ,—պատասխանեց նա, և գլխով մի այնպիսի շարժում գործեց, որ շատ նման էր ձիու, որ ցանկանում է քշել ձանձրացնող ճանճին: Այդ միջոցին նրա աչքերում փայլեց մի ինչ որ գաղանի, անսովոր բան, բայց նրանք իսկոյն յառեցան դէպի թղթեկները բարձրացող ծուխը, և նրա դէմքը մնաց անփոփոխ:

Ամեն ինչ լուռ էր, միայն քամին աղմուկ էր բարձրացնում կրակի մէջ: Ես թեք ընկայ, սկսեցի զննել ինձ շրջապատող մարդկանց:

Ես ճանաչում էի այն գիւղացուն, որը իբրև պահապան կանգնած էր անտառի ստորոտում. երբեմն մօտենում էր նա կրակին, ոչ այնքան ցրտի պատճառով, որքան հետաքրքրութեան համար, որ լսէ, թէ ինչ բանի վրա են խօսում կրակի մօտ նստողները: Նրան կոչում էին Մռայլ, և նրա դէմքը նոյնպէս լուրջ էր, համարձակ էր, որպիսին երբեմն պատահում է գիւղացիների մէջ:

Միւսը, որ ինձանից ոչ այնքան հեռու ցցված էր խարոյկի մօտ, անծանօթ էր ինձ: Դա մի ոգորմելի արարած էր մոխրագոյն կապայի մէջ, որի գլուխը հավանու ձև ունէր՝ վերևից սուր, ներքևից լայն, և նրա վրա հագցրած էր տափակ գտակ, սպիտակ ոչխարի կեղտոտ մորթուց: Կողքից նայելով նրա վրա, ինձ այնպէս էր թւում, որ նրա երեսը կտրած էր քարտօնի հին խուփից: Առաւելապէս նշանաւոր էր նրա սուր, երկայն, բարակ և բազմերակ քիթը: Բերանը, երևի, մնացել էր մորուսի մէջ, իսկ ծնօտը կորել էր վզի մէջ: Նրա անգոյն երեսի ծալքերն անգամ այն աստիճան անձռունի էին, որ ինձ երևում էր, թէ ամբողջ դէմքը կծկված լինէր: Այդ բաւական չէր, նրա ստուերը աւելի խոշորացնում էր նրա գծագրութիւնը, և ձիւնի վրա նկարված էր նա սաստիկ ծիծաղելի կերպով:

Նրա կշտին մէկը պառկած էր երեսի վրա: Իւրկան, այդ կայտառ պատանին, միանգամ կոչեց նրան Մօնգօլ անունով, և կարելի էր գրաւ բռնել, որ նա ծագում էր այդ ցեղից: Տուլաւայի մերձակայքում գտնվում է այն կռւի դաշտը, ուր մի ժամանակ թաթարները կոտորեցին սարսափելի ջարդ, և ասում են, որ յետոյ նրանց ձեռքով աւերակ դարձած գիւղերը բնակեցրին թաթար գերիներով: Նա բաւական կարճ էր, քան թէ թզուկ, թէ մարդը, բայց աւելի հաստ էր, իսկ նրա գլուխը խիստ ամուր կերպով նստած էր ուսերի վրա: Նրա մերկ ծոծրակի վրա երևում էր սարսափելի ուժ: Նա պառկած էր տաք մոխրի վրա հագած ունէր քաթանի անդրավարտիք և քաթանի կիտէլ, բաց կուրծքով, իսկ մերկ ոտները հանգստանում էին ձիւնի մէջ: Ես քո մէջ, եղ բայր Մօնգօլ, բոլորը շատ վատ կերպով է շինված, միայն դէպի դուրս են քարշված քո լայն կողերը և ուժեղ կուրծքը: Բայց ինչ որ վերաբերում է քո երեսին կամ այն բանին, որ դու կոչում ես երես, ես տեսնում եմ նրա վրա երկու ողորմելի փոքրիկ ճեղքեր, որոնց մէջ զետեղված են քո շարժուն և սև աչքերը, տեսնում եմ և ինչ-որ անհաւանելի կնճիռներ նրանց մօտ: Աչքերդ նայում են չիլ կերպով, դէպի ցած, իսկ փոքրիկ քիթդ սեղմված է դէպի վեր, պնչերից հետ միասին, որոնց ծակերի մէջ կարող էին տեղաւորվել երկու աչքերդ էլ: Դեղին ես դու, ինչպէս նախանձ, որի մասին խօսվում է հին առակների մէջ, իսկ գլուխդ պատած է մաֆթուլի նման ամուր, սև մազերով, որոնք իջնում են մինչև քո սրածայր երկայն, այլանդակ ականջները:

(Կը շարունակվի)

կայսերական սեղանի վրա: Սուլթանի աջ կողմը նստած էր տիկին Դիւֆերին, իսկ ձախ կողմը անգլիական դեսպանը: Սուլթանը տիկին Դիւֆերինին շնորհեց շէֆակատ շքանշանի մեծ ժապաւէն:

Ինչ որ վերաբերվում է եգիպտական խնդրին, որի մասին կրկին սկսեցին խօսել, նա կորցրել է իր նշանակութիւնը Բ. Դրան համար: Սրանից յետոյ եգիպտական խնդիրը կատարված իրողութիւնների շարքն է մտել, թիւրքերը ընտելացած են կատարված իրողութիւնները անտրտունջ ընդունել: Եգիպտոսն էլ շուտով կը մոռացվի: Թիւրքերը ընտելացան հեշտութեամբ մոռանալ հողային կորուստները. Նրանք զրկվում են միայն հողի տարածութիւնից, և ոչ թէ հայրենիքի մասից: Ճիշդ են ասում, թէ կայ օսմանեան կայսրութիւն, բայց չը կայ թիւրքաց հայրենիք: Մինչև գահ բարձրանալը, այժմեան սուլթանը, առանց նեղվելու, յայտարարում էր, որ Եգիպտոսը պէտք է հասարակ նահանգ դարձնել. իր գահը բարձրանալու ժամանակից սուլթան Համիդը, չը նայելով բոլոր դժուարութիւններին, ամեն կերպ աշխատում էր իրագործել այդ նախագիծը, բայց դժբաղդաբար Եգիպտոսը բոլորովին կորցրեց: Սուլթան Համիդ շատ լաւ գիտէ, որ այժմ արդէն Եգիպտոսը չէ կարող թիւրքաց նահանգ դառնալ: Բայց Բ. Դուռը դեռ էլի օգուտ է քաղում Եգիպտոսից իր ուրիշ դժուարութիւնները թեթևացնելու համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Բերլինի «Börsen Courier» լրագիրը հետևեալ դատողութիւն է տալիս Գատինօի առաջարկութեան մասին. «Գատինօի առաջարկութիւնը Ֆրանսիայից Օրլէան և Բօնապարտեան իշխաններին աքսորելու մասին նպատակ ունի միայն դժուարութիւններ պատրաստել Ֆերրիի մինիստրութեան համար: Շատ կարելի է, որ այդ առաջարկութեան միտքը ծագեցաւ գլխաւորապէս այն պատճառով, որ մինիստր-նախագահը նորերումս իր արտասանած ճառերով միապետական կուսակցութիւնները մեռած անուանեց: Ամենից բանից երևում է, որ միմեանց հետ անհամաձայն միապետականները ներկայումս վտանգ չեն ներկայացնում հանրապետութեան համար: Արքայազն իշխանների աքսորելը, որ ամեն տեսակ անյարմարութիւններ ունի, ներկայումս տարաժամ է: Այդպիսի բացառական միջոցներ գործադրվում են արտաքին անհրաժեշտութեան ճնշման պատճառով: Ներկայումս այդպիսի անհրաժեշտութիւն չը կայ: Հետևեալ դիտողութիւններից երևում է, որ այդպիսի աքսորը ամեն կերպ անյարմար է: Քանի որ դահակալողները Ֆրանսիայի մէջ են, քանի որ նրանք ենթարկված են հանրապետութեան օրէնքներին և օգտվում են այդ օրէնքների պաշտպանութենից, նրանք կը զգուշանան այնպիսի ձեռնարկութիւններին աջակցելուց և այնպիսի ձգտումները քաջալերելուց, որոնք կարող են նրանց հակառակ կացուցանել այդ օրէնքներին: Բացի այդ, հանրապետական կառավարութիւնը միջոց ունի հսկել նրանց գործողութիւնների վրա և տեղեկութիւն ստանալ նրանց ամեն մի քայլի մասին, որ վտանգաւոր է այժմեան կառավարչական ձևին: Իսկ այն րոպէից, երբ իշխանները կաքսորվին Ֆրանսիայից, հանրապետական կառավարութիւնը այլ ևս միջոց չի ունենայ հսկել նրանց վրա: Կառավարութիւնը կը ստիպէ իշխաններին թշնամական ձեռնարկութիւններ սկսել, որովհետև շատ բնական է, որ հայրենիքից աքսորված իշխանները սաստիկ կը ցանկանան վերադառնալ իրանց մայրենի երկիրը: Աքսորվածները ստիպված կը լինեն բացարձակ մաքառել հանրապետութեան դէմ և նրանց չի արգելի ոչինչ հսկողութիւն: Յայտնի է, որ մեծ յեղափոխութեան ժամանակ աքսորվածներին աջողվեցաւ եւրօպական պետութիւնները թշնամացնել Ֆրանսիայի դէմ: Եթէ գործերի դրութիւնը այժմ կերպարանափոխվել է և Եւրօպան չի միջամտի Ֆրանսիայի գործերին, ինչպէս առաջ միապետական կառավարութիւնները նպաստեցին թագաւորութեան հաստատման Ֆրանսիայի մէջ, այնուամենայնիւ աքսորված իշխանների գործունէութիւնը այլ կերպարանք կունենայ և կարող է հանրապետութիւնը ենթարկել այն վտանգին, որից կամենում էին ազատվել այդ աքսորի օգնութեամբ»:

—«Times» լրագիրը հաղորդում է, թէ արդէն որոշված է անգլիական զօրքերի այն գունդը, որ պէտք է թողնէ Եգիպտոս:

—Կայիրէից «Times» լրագրին հաղորդում են, որ եգիպտական ֆինանսական հարցը չի քննվի, մինչև չը վերադառնայ Էդգար Վինցենտ:

—Կ. Պօլսից «Times» լրագրին գրում են, որ Զմիւռնիայի բնակիչներից շատերը թողնում են քաղաքը և այլ տեղ են տեղափոխվում երկիւղ կրելով մի նոր և աւելի ուժեղ երկրաշարժից: Կառավարութիւնը մեծ քանակութեամբ նիւթեր ուղարկեց 5000 բնակարաններ կառուցանելու համար, որտեղ պէտք է տեղաւորվեն այն անձինք, որոնց տները քանդվել են երկրաշարժից: Տեղական բոլոր լրագիրների խմբագիրները մի մասնաժողով կազմեցին վնասվածներին օգնելու համար:

—Լօնդօնից «Journal des Débats» լրագրին հաղորդում են, որ նաւատէրերի ընկերութիւնը դիմեց լորդ Գրէնվիլին մի նամակով, որով նա մատնացոյց է լինում, թէ անհրաժեշտ է Սուէզեան երկրորդ ջրանցք կառուցանել: Նաւատէրերի ընկերութիւնը յայտնում է իր պատրաստականութիւնը միջոցներ գործադրել այդ նպատակի համար և մի և նոյն ժամանակ ցանկութիւն է յայտնում, որ կառավարութիւնն էլ նպաստէ գործին: Լորդ Գրէնվիլ պատասխանեց, որ այդ նամակը իր ընկերներին կը ներկայացնէ:

—Բերլինի բոլոր մասերում ներկայումս կատարվող զրոյցները Լուտէրի մասին, ասում է «National Zeitg», բազմաթիւ ժողովուրդ են գրաւում: Օրինակ, հոկտեմբերի 25-ին Նոր եկեղեցու մէջ, որտեղ խօսում էր պալատական քարոզիչ Ֆրոմմէլ, տեղ չը կար բոլոր ցանկացողների համար: Հոգևորականները Լիւտէրի մասին խօսում են իրանց ունկնդիրների հետ ամենքի համար հասկանալի լեզուով, ինչպէս աշխարհականներ: Պալատական քարոզիչը Լիւտէրի ընտանեկան կեանքի մասին այնպիսի բարեսիրտ հանաքներով էր խօսում, որ անդադար հաւանութիւն էր ստանում հազարաւոր ունկնդիրներից: Եւ այդ զրոյցները երկար ժամանակ անմոռանալի կը պահեն ժողովրդի մէջ Լիւտէրի վարդապետութեան մասին յիշողութիւնները:

—Կոմս Կալնօկիի ճառի մէջ, նկատում է «National Zeitg.» լրագիրը, մի պակաս տեղ կայ, որը աւստրիական պատգամաւորների ժողովի մէջ ոչ ոք չը նկատեց: Ֆրանսիայի մասին կոմս Կալնօկի ոչինչ չասեց և լռեց Անգլիայի մասին էլ: Կոմս Կալնօկիի լռութիւնը Ֆրանսիայի մասին, որ առաջ Աւստրիայի մօտ շատ նշանաւոր տեղ էր բռնում ամեն կողմից, չափազանց հետաքրքիր պէտք է լինի մի չէզոք և առանձնացած ազգութեան համար, որ հսկայական միջոցներ ունի, իսկ Անգլիայի մասին չը խօսելու պատճառը մենք այն հանգամանքն ենք համարում, որ վերջինը սահմանափակեց իր գործունէութիւնը Բալկանեան թերակղզու վրա:

—«Times» լրագրին Հռոմից հաղորդում են, որ կարդինալ իշխան Հօհէնլօէ պապից խիստ հրաման ստացաւ անյապաղ Հռոմ վերադառնալ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ժամանակակից բանաստեղծներից ոչ մէկը այնպիսի առատ եկամուտ չունի իր հեղինակութիւններից, որպէս poëta laureatus Տէննիսօն: Տարեկան գումարը, որ նա ստանում է իր հեղինակութիւններից, հասնում է մինչև 4,000 ֆունտ ստերլինգի:

* * *

Փարիզի «Figaro» լրագրում տպված է Գիլիօտինի (գլխահատ մեքենայի) գաղտնիք» վերնագրով հետևեալ անհաւատալի, բայց շատ հետաքրքիր պատմութիւնը, որից պէտք է եզրակացնել, որ գլուխը, կտրված լինելով բունից, պահպանում է դեռ, գոնէ մի քանի վայրկեան, ընդունակութիւն մտածել և զգալ: Փարիզի բժշկներից մէկը, կօնտի դը լա-Պօմմէրէ անունով, մեղադրված լինելով իր մէկ ծանօթ տիկնոջ թունաւորելու մէջ շահասիրական նպատակով, 1864 թւին մահուան պատժի դատապարտվեցաւ: Նապօլէօն III կայսրը անտեղի համարեց սահմանադրութեամբ իրան շնորհված իրաւունքով ներել նրան, և այդ պատճառով լա-Պօմմէրէյին մահուան պատժի ենթարկեցին: Կոմս Վիլիէ Ադան հաստատում է, որ իբր թէ պատժից մի քանի օր առաջ հռչակաւոր վիրաբոյժ Արման Վէլպօ գնաց բանտը դատապարտվածի մօտ: Վէլպօի անձնաւորութիւնը լաւ ծանօթ էր լա-Պօմմէրէին, որը, ուսանողութեան ժամանակ, լսում էր նրա դասախօսութիւնները: Մի փոքր ժամանակ խօսելով զանազան առարկաների վրա, Վէլպօ յիշեց ֆիզիօլօգիական տեսակէտից հետաքրքիր հարցերի մասին և այն գործողութիւնների վերաբերութեամբ, որ պէտք է կատարվեն գլխում բունից նրան (գլուխը) անջատելուց յետոյ: Ցանկալի է, ասում էր պրօֆէսօրը, իմանալ թէ կարող է արդեօք կտրված գլուխը ցաւ զգալ, բունից նրան անջատելու պատճառով: Պրօֆէսօրը մանրամասնաբար բացատրեց իր համոզմունքը, որ այդ դէպքում մարդը ոչինչ ցաւ չի զգայ: Լա-Պօմմէրէ ուշադրութեամբ լսեց նրա բացատրութիւնները, նկատելով միայն, որ յիշողութեան և կամքի գործարանները, գլուխը կտրելուց յետոյ, անվնաս են մնում: «Ձեզանից է կախված, ընդհատեց նրա խօսքերը Վէլպօ, պարզել մարդկութեանը այդ էական մեծ խնդիրը: Այստեղի բժշկական ֆակուլտէտի իմ յարգելի ընկերակիցները ուղարկեցին ինձ ձեզ մօտ՝ խնդրելու ձեր համաձայնութիւնը այդ փորձը անելու համար, որ կանմահացնի ձեր անունը»: — Բացատրեցէք ձեր միտքը, ես ձեզ լաւ չեմ հասկանում, պատասխանեց լա-Պօմմէրէ: «Պ. լա-Պօմմէրէ, շարունակեց հանդիսաւոր ձայնով սպիտակահեր վիրաբոյժը, մեզ ամենիս համար թանգագին գիտութեան անունով, ես պահանջում եմ ձեզանից, ցոյց տալ վերին աստիճանի աներկիւղութիւն, ամենամեծ եռանդ, որ կարող է մարդուս հասանելի լինել: Դուք պէտք է պատժից յետոյ ինձ նշան տաք, որ ինձ հասկանում էք: Հէնց որ ձեր գլուխը բաժանված կը լինի բունից, գլուխը կը տան ինձ: Ես այն ժամանակ բարձր ձայնով ձեր ականջին կասեմ. «Պ. կօնտի դը լա-Պօմմէրէ, յիշեցէք մեր պայմանը, աջ աչքը երեք անգամ բաց ու խուփ արէք, իսկ ձախ աչքը բոլորովին բաց պահեցէք»: Եթէ դուք կարող կը լինէք կատարել իմ խնդիրը, այն ժամանակ ապագայ սերունդները կը յիշեն ձեզ, որպէս հերոսի, և ոչ թէ որպէս յանցաւորի մասին:» Այդ առաջարկութիւնը դատապարտեալի վրա կարծես սարսափ ազդեց: Մի րոպէ լուռ մնալուց յետոյ, նա տխրութեամբ գլուխը շարժեց և նկատեց. «Սարսափելի օպէրացիան երևի բոլէական ուշաթափութիւն է առաջ բերում, այն, ինչոր դուք ինձանից պահանջում էք, իրականապէս մարդս անկարող է կատարել: Սակայն մօտէք կրկին պատժի օրը, ես ձեզ այն ժամանակ կասեմ, համաձայն եմ արդեօք ենթարկվել փորձին»: Պատժի օրը Վէլպօ կրկին այցելեց դատապարտեալին: Լա-Պօմմէրէ ձախ աչքով ակնապիշ նայելով վիրաբուժին, երեք անգամ բաց ու խուփ արաւ աջ աչքը և ասեց. «Որպէս տեսնում էք, ես պատրաստեցի իմ դերը»: Վէլպօ լուռ գլուխ տուեց: Լա-Պօմմէրէի մահուան պատիժը սովորական կերպով կատարվեցաւ: Վէլպօ կանգնած էր ուղիղ գլխահատ մեքենայի մօտ և, հէնց որ լա-Պօմմէրէի գլուխը կտրվեցաւ բունից, դահիճը յանձնեց գլուխը պրօֆէսօրին: Վէլպօ թեքվեցաւ դէպի այդ արիւնաշաղախ գլուխը, որի դէմքը կծկվել էր մահուան տագնապով, և բարձր ձայնով ասեց նրա ականջում պայմանական խօսքերը: Չը նայելով պրօֆէսօրի անվեհեր սրտին, սառը քրտինք երևեցաւ նրա ճակատի վրա, երբ մահապարտի աջ կոպը ցածրացաւ, այն ինչ ձախ աչք լայն կերպով բացված մնաց: «Աստուծու անունով երդմնեցնում եմ ձեզ», դողդոջուն ձայնով բացագանչեց Վէլպօ, «կրկնեցէք այդ նշանը էլի երկու անգամ»: Աջ աչքի թերթերունքները ցնցվեցան, կարծես թէ աշխատում էին բարձրանալ, բայց կոպը փակված էր մնում: Մի քանի վայրկեանից յետոյ, դէմքը բոլորովին սառեց և անշարժ դարձաւ. ամեն բան վերջացած էր:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 հոկտեմբերի: „Правит. Вѣст." լրագրի մէջ տպվում է խմիչքների գործի մասին նահանգական և շրջանների մասնաժողովներից կայացրած եզրակացութիւնների կանոնաւոր ժողովածուն: Լրագրական լուրերի առիթով, թէ ներքին գործերի մինիստրութիւնը ներկայացրեց կօխանօվի մասնաժողովին իր հակա-նախագիծը, „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ իսկապէս մինիստրութիւնը նախագիծ չէ ներկայացրել, այլ միայն կարծիք յայտնեց այժմեան կարգերի փոխանակ նոր բան ստեղծելու դէմ, բաւական համարելով մի շարք մասնաւոր բարեփոխումներ: Մինչև քաղաքների մէջ անշարժ կալքերը գնահատելու համար առանձին կանօններ մշակվեն, առաջարկվում է, այսուհետև անշարժ կալքերի հարկի քանակութիւնը որոշելու համար օգտվել ոչ թէ քաղաքային գնահատութիւնից, այլ ապահովական, որովհետև վերջինը բաւական ճիշդ է որոշում անշարժ կալքերի գինը: Լրագրական լուրերի համեմատ երեսուն գեմստվօների վարչութիւններ որոշեցին՝ անդամներ գրվել ժողովրդական աշխատանքը բարւոքող ընկերութեան մէջ արհեստական և մասնագիտական ուսումնարանների արագ բացմանը նպաստելու նպատակով: Ընկերութեան գումարը հասել է 300,000 րուբլու: Ենթադրված է կայսրութեան և Պրիվիսլեան երկրի զանազան քաղաքներում եկող տարի մի շարք գործանոցներ կառուցանել:

ՎԻԵՆՆԱ, 26 հոկտեմբերի: Ունգարական ազգային ժողովը նշանակեց 7,307,000 գուլդէն Բօսնիայի և Հերցեգօվինայի զբաղման ծախսերի համար: Մինիստր Կալլայ յայտնեց, որ այդ նահանգների եկամուտները չեն ծածկում ծախսերը և այդ պատճառով զինուորական ծախսերը պէտք է կայսրութիւնը իր վրա առնէ, բայց յոյս կայ, որ տեղական զօրքերի թիւը կը սահմանափակվի, որովհետև երկրի մէջ հանդստութիւն է տիրում: 2500 փախստականներից 2000 հոգի վերադարձան Բօսնիա և Հերցեգօվինա և հանգիստ ապրում են: Նոր զինուորների հաւաքելը հանգստութեամբ կատարվեցաւ:

ՓԱՐԻԶ, 26 հոկտեմբերի: Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ և նախագահ Գրէվի որսում են այսօր Ռամբուլիէի շրջականերում: Պեկինի ֆրանսիական նախկին դեսպան Տրիկուի հեռագիրը իր բանակցութիւնների մասին Լի-Հունգ-Չանգի հետ դրդեց չինական կառավարութեան յայտնել Ֆրանսիային, որ նա զարմացած է Լի-Հունգ-Չանգին վերաբերված գործողութիւնների մասին խօսակցութիւններից և որ նա հաւանում է մարկիզ Ցէնգի վարմունքը:

ՎԻԵՆՆԱ, 26 հոկտեմբերի: Ս. Պետերբուրգից հասաւ այստեղ բուլղարական մինիստր Բալաբանով:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ, 26 հոկտեմբերի Այստեղ հասաւ ռուսաց դիպլօմատիական դեսպան Խիտրովօ:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 26 հոկտեմբերի: Զայչարի մէջ կատարված պաշտօնական քննութենից յետոյ կալանաւորված են Բէլգրադի մէջ արմատականների կենտրոնական մասնաժողովի մի քանի նշանաւոր անդամներ, որոնց թւումն են երկու պրօֆէսօրներ և մի ծխախոտավաճառ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

СЪ I-ГО ЯНВАРЯ 1884 ГОДА

ВЪ ТИФЛИСѢ БУДЕТЪ ИЗДАВАТЬСЯ

новая ежедневная (350 нумеровъ въ годъ) литературно-политическая газета

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ"

подъ редакціею А. В. Степанова (бывш. редакторъ „Юридическаго Обозрѣнія").

Объемъ газеты—печатный листъ средняго формата; программа—общая всѣмъ литературно-политическимъ ежедневнымъ изданіямъ.

Подписная цѣна съ пересылкою и доставкою: на годъ—**10** руб.; на **6** мѣсяц.—**6** р., на **3** мѣс.—**3** р. **50** к., на **1** мѣс. **1** р. **50** к.

Подписка (городская и иногородная) и объявленія (по 5 к. за **строку петита**) принимаются **въ Тифисѣ** исключительно **въ Газетномъ Агентствѣ В. Шавердова**, въ **С.-Петербургѣ-же и Москвѣ**—въ книжныхъ магазинахъ **„Новаго Времени"**.

Временное (до 15-го декабря) помѣщеніе редакціи: Давидовская ул., д. Кананова, квартира редактора.

За газетой обезпечено **постоянное сотрудничество: кн. К. А. Бебутова, Вс. М. Гаршина, П. А. Измайлова, С. Н. Кривенко, Н. Я. Николадзе, П. А. Опочинина, А. Н. Плещеева, И. Ф. Тхоржевскаго, Гл. И. Успенскаго, Н. А. Шаврова.**

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ կամենում է ունենալ մասնաւոր ԴԱՍԵՐ, ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆՈՎ: Հասցէն թողնել „ՄՇԱԿԻ" խմբագրատանը: 3—3 (2).

ԲԻԲԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրավաճառանոցում, որ գտնվում է Թիֆլիսում, Զուբալովի տանը, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, ստացվեցաւ Կ. Պօլսում հայերէն, կովկասեան աշխարհաբար լեզուով տպված, „ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ" (հին և նոր կտակարան):

Գինը, գեղեցիկ կազմով 1 ր. 50 կօպէկ է: 2—10.

Կանանց ձմերային ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ, տղամարդկերանց ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ և այլն ծախվում են էժան գներով: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ, ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ գալերէա: 7—12

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակոպիտ թղթի վրա:

Միակ գործակա լութիւն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Խ ԱՆՈՒԹ: Նոյն տեղը կան ամեն տեսակ ձեռագրերի համար մեծ քանակութեամբ ԳՐԻՉՆԵՐ ամեն ձևի 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ: կան նոյնպէս ԹԱՆԱՔներ, գմուռ, ՄԱ թուղթ, ստորակՏԻՏՆԵՐ, րէչներ, պենալներ, քարեդԳՐՉԱԿՈԹ, ծխախոտի քսակամաններ, ՄԿՐԱՏՆԵՐ, ածելիք, ս րօցներ, խալիչաներ, ԲԱԶԿԱԹՈՌ ՄԱՀՃԱԿԱԼ, վեբարկու կախելու համար իրեր, ԳՕՏԻՆԵՐ, անօտներ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, բրիտանական մետալից իրեր, ԼԱՄՊԵՐՆԵՐ, գդալներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երես լուանալու ամաններ, ֆիլտրա, կրանշվօցներ, այգու մկրատներ, շոքի շչեօտկագլխի, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մակենտօշներ: Բժշկական թուղթ վատերկլօզետի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:

86—100

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԱՆԻ

ԲԱԹՈՒՄ, ՏՈՒՆ ԹԱՅԻՐՕՎԻ

Մեծ քանակութեամբ ապրանքների պահեստ և վաճառատուն, ուր գտնվում են մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ կօշիկներ-տնամաններ, գուլպա-չուլքեր, հովանոցներ-զոնտիկներ, հագուստներ տղամարդի և կանանց, պլուխներ-բաղդադլեք կովկասի ձաշակով, շապիկներ, ժամացոյցեր, ոսկէ և արծաթէ: Ամեն տեսակ սփռոցներ (չուշեղէն), ոչպէս են սռաքաններ, վզեր և այլն: Նոյնպէս և դանակներ, պատառաքաղներ-գդալներ Ֆրաժի ֆաբրիկից և հասարակ տեսակներից, կոճակներ, քաթանեղէն, գըլխարկներ և այլն և այլն ամեն ապրանքից գտնվում են մեծ քանակութեամբ շատ տեսակներով: Ծախվում են ֆաբրիկի գնով և առանց աւելցուկի (безъ-запроса): Ընդունում է պատուէրներ օտարքաղաքներից ամեն տեսկա ապրանքների:

Հասցէն БАТУМЪ, Мани, д. Таирова.

ՄԱՆԻ

Դուրս եկաւ մամուլի տակից Վաղարշապատում տպագրված Եզնիկ քահանայ Երզնկեանցի նոր աշխատասիրութիւնը՝ „Ձայնագրեալ ազգային երգարան:" Վաճառվում է Զ. Գրիգորեանցի կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 80 կոպէկ: Մի և նոյն տեղը վաճառվում են նոյն հեղինակի հետևեալ աշխատասիրութիւնները:

1. Մանկական երգարան առանց նոտաների . . . . . 20 կոպ.
2. Մանկական ձայնագրեալ երգարան . . . . 40 կոպ.
3. Դասագիրք հայկ. ձայնագրութեան . . . . 30 կոպ.
4. Խմբական ձայնագրեալ երգարան . . . . 50 կոպ.

8—10

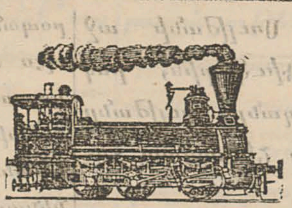

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— „ առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— „	7—20
Բագու . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի . . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը, ՓՈՍՏԱՅՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կօպ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻՂ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը և վրձին գլխացաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն 72—100

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՉԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 րուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Ջեմօդաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվոյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութոներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր., զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր, սեղանի գդալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ, թէյի գդալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրօններ րէվօլվէրների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կշիռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 ֆ. ԹԷՑ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ, թէյի համար խմորեղէն էյնեմի, ՌԷՑՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխվող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, զինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարքաղաքացիք կարող են գրել. Тифлисъ. **М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.**

70—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 27 Октября 1883 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.